

11

KL 1375 000 6.14 127.9

[REDACTED]

KÖZIGAZGATÁSI ÉS MUNKAÜGYI
BÍRÓSÁG

ügyvéd

Az ügy száma: K.27552/14

[REDACTED]

2015 AUG. 08

Pld: 1 Mail: 4 db
Érkezési módja: postán / gyűjtőládába / személyesen /
e-mailen / faxon / hivatali kézbesítéssel / hivatali kapun /
átírás: 16.14

Tisztelt Alkotmánybíróság!

Alulírott

[REDACTED]

meghatalmazott jogi képviselőjeként az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján az alábbi

alkotmányjogi panaszt

terjeszttem elő.

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám:	IV/2703-0/2015
Érkezett:	2015 AUG 12.
Előíroda:	

Kérem a tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy állapítsa meg a Kúria Kfv.II.37.001/2015/8. számú ítéletének (a továbbiakban: jogerős ítélet), valamint a Miskolci Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 24.K27.552/2014/5. számú ítéletének (a továbbiakban: elsőfokú ítélet) alaptörvény-ellenességét és semmisítse meg azokat, mivel a döntések sértik a panaszosnak az Alaptörvény II. cikkében garantált emberi méltósághoz való jogát, a VI. cikkében garantált magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogát, a XVI. cikkben a szülő számára garantált jogot a gyermeke nevelésének megválasztásához, a III. cikkben lefektetett embertelen, megalázó bánásmód tilalmát, a XXIV. cikkben garantált tisztességes hatósági eljáráshoz való jogát és mindezekkel összefüggésben a XV. cikkben garantált egyenlő bánásmódhoz való jogát.

I. Indítványozói jogosultság

Az alkotmányjogi panasz alapja az Abtv. 27. §-a, mely szerint az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja alapján alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

A panaszos az egyedi ügyben érintett személy. Az eljárás során felperes volt, a jogerős ítélet pedig hatályában fenntartotta az elsőfokú ítéletet, amely elutasította a felperes közigazgatási határozat felülvizsgálata, megsemmisítése iránti keresetét. A felperes által támadott, ám a bíróságok által hatályában fenntartott közigazgatási határozat a felperes édesanya újszülött gyermekének ideiglenes hatályú elhelyezéséről, vagyis családból történő kiemeléséről határozott, a személyes érintettség tehát megkérdőjelezhetetlen.

A támadott ítéletek az ügy érdemében hozott döntések. A felperes gyermekének családjából történő kiemelése, ideiglenes hatályú elhelyezése tárgyában hozott közigazgatási határozat ellen felperes más jogorvoslati eszközt, mint a közigazgatási határozat bírósági

J

felülvizsgálatát, nem vehetett volna igénybe. Az ítéletek hatályában fenntartották azt a közigazgatási határozatot, amellyel felperest megfosztották újszülött gyermekétől.

Az ítéletek azzal, hogy az újszülött gyermek tényleges és súlyos veszélyeztetettségének hiányában a felperest mint panaszt megfosztották gyermekétől, a panaszos Alaptörvényben biztosított jogait sértik, nevezetesen az Alaptörvény II. cikkében garantált emberi méltósághoz való jogát, a III. cikkben lefektetett embertelen, megalázó bánásmód tilalmát, a VI. cikkben garantált magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogát, a XVI. cikkben a szülő számára garantált jogot a gyermeke nevelésének megválasztásához, a XXIV. cikkben garantált tisztességes hatósági eljáráshoz való jogát és mindezekkel összefüggésben a XV. cikkben garantált egyenlő bánásmódhoz való jogát.

A Kúria felülvizsgálati eljárásban hozott, panaszos által támadott ítélete az eljárást befejező, jogerős döntés, mellyel szemben további jogorvoslatnak, felülvizsgálatnak nincs helye.

Az Abtv. 30. § (1) bekezdése szerint az alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül, írásban lehet benyújtani. Az ítéletet 2015. június 22-én kézbesítették a panaszos jogi képviselőjének, tehát az alkotmányjogi panaszt határidőben nyújtom be.

Az Abtv. 29 §-a szerint az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be. Álláspontom szerint a panaszos alapjogait közvetlenül és súlyosan sértő gyámhatósági határozatokat jogszerűnek ítéelő bírósági döntéseket az alaptörvény-ellenesség érdemben befolyásolja (ld. részletesen a panasz jogi indokolását).

II. Tényállás

A panaszos gyermeke, [REDACTED] született Miskolcon, a BAZ Megyei Kórház és Egyetem Oktató Központ újszülött osztályán. A szülést követő két napon keresztül rendszeresen látott csecsemőt a harmadik napon váratlanul nem engedte látni a kórházi személyzet, majd aznap, május 6-án a panaszos édesanyát minden előzetes tájékoztatás vagy határozat felmutatása nélkül, újszülött gyermekét a kórházban visszatartva egyedül küldték haza a kórházból.

Az elsőfokú közigazgatási határozat

A Tiszaújvárosi Járási Hivatal Járási Gyámhivatala (továbbiakban: I. fokú Gyámhivatal) a BO-15C/GY/497-11/2014. számú, 2014. május 7. napján – vagyis az édesanya kórházból elküldését követően – kelt határozatával döntött kk. [REDACTED] gyermek ideiglenes hatályú elhelyezéséről. 2014. március 7-én, két hónappal a gyermek születése előtt, a Kesznyéteni Gyermekjóléti Szolgálat a védőnő jelzése alapján kezdeményezte a gyermek családból történő kiemelését, vagyis azt, hogy az újszülöttet az anya a megszületése után a kórházból ne vihesse haza.

Az I. fokú közigazgatási határozat érdemi indokolása mindösszesen három rövid mondatból állt:

„Az anya felelőtlen életvitelle, lakókörülményei miatt korábban már több gyermekét is kiemelték a családból. Három kiskorú gyermeke jelenleg is nevelőszülőnél nevelkedik. A család ennek ellenére újra gyermeket vállalt.”

Az újszülött csecsemő élete harmadik napján, édesanyjától és édesapjától való elválasztásáról döntő hatóság tehát összesen két és fél sort áldozott ennek a drasztikus döntésnek a megindokolására. A döntés megalapozatlanságát tehát véleményem szerint nem csak – a lejjebb tárgyalt - tartalmi okok, de az elsőfokú határozat hossza és minősége is jól illusztrálja.

Előzmények

Az I. fokú Gyámhivatal 2013. évi

gyermekeinek:

... tartó átmeneti nevelését. A felülvizsgálat során a három fiú ... és ... a ... nevelést fenntartotta, a korban legnagyobb lány ... vételét viszont megszüntette ... a ... átmeneti nevelésbe vételének megszüntetését azért ... az I. fokú Gyámhatóság, mert a gyermekjóléti szolgálat által készített környezetanulmány szerint a szülők életkörülményeiben pozitív változások következtek be, lakóhelyüket – képességeikhez mérten – rendbe tették, a nevelőapa munkahellyel rendelkezik, az anya önkormányzati támogatásban részesült. Ezenkívül a gyermek nagyon szeretne visszakerülni az édesanyjához, a kapcsolattartás rendszeres és eredményes volt. A három fiúra vonatkozó határozat (BO-15C/GY/604-32/2013.) szintén ...

„a szülők körülményeiben történtek

... apa munkahelyét létesített. Az

... gyermeknevelést lehetővé tevő – családi körülmények, melyek az egyik gyermek vonatkozásában a hazagondozást indokolták, testvérei vonatkozásában – értelmezhetetlen és követhetetlen logika alapján – a nevelésbe vétel fenntartását támasztották alá a gyámhatósági határozatokban. Az egy napon készült két határozat indokolási részének egymásnak feszülő ellentmondásain felülemelkedve (miért nem említi a három fiú gyermek esetében a ragaszkodást, a hazakerüléssel kapcsolatos attitűdöt és a szülői kapcsolattartás rendszerességét és eredményét, miért ignorálja a fiúk esetében a rendezett körülményeket, és miért értékeli pozitívan a lány esetében), összességében vizsgálva a hatósági indokokat azt állapíthatjuk meg, hogy a három fiú a következő év májusában érkező kistestvérük (...) miatt nem kerülhetett haza a hatósági határozat értelmében.

Ezt követően, a helyi védőnői szolgálat 2014.02.11-én levelet küldött a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kórház Újszülött osztályának, ... kórházi védőnőnek címezve, amelyben nem javasolja („irreális lenne” – írja) a 2014. május 3-ára kiírt csecsemő hazaadását a szülést követő kórházi ellátást követően, mivel az asszonynak (édesanyjának) minden gyermeke átmeneti nevelésben van. Túl azon, hogy a védőnői javaslatban található indokolás egyetlen tényállítása (ti.: minden gyermeke átmeneti nevelésben van) nem igaz, hiszen a négyből egy gyereket hazaadott a gyámhivatal két hónappal azelőtt, látható, hogy a ... deiglenes elhelyezéséről szóló, fent idézett I. fokú határozat ezt az egyetlen indokot ismételte meg.

A nagyobb gyerekek átmeneti nevelésbe vételének és annak fenntartásának indokai megalapozhatnák súlyos veszélyeztetettség esetében az újszülött gyermek családból kiemelését is. A perbeli esetben azonban kirívó, hogy a gyermekjóléti szolgálat által tapasztalt

és környezettanulmányba foglalt életkörülmény-javulások és az egyik gyermek átmeneti nevelésének megszüntetése, hazaengedése ellenére a másik három kiskorú gyermeket arra hivatkozva tartotta a hatóság átmeneti nevelésben, hogy édesanyjuk ismét gyermeket vár. Ez a körülmény önmagában – márpedig ha az egyik gyermeket a hatóság hazaengedte, akkor nem állhatott fenn e körülményen túli súlyos veszélyeztető körülmény – nyilvánvalóan nem adhat alapot szülő és gyermekek elválasztásának fenntartására.

Kirívó továbbá, hogy ilyen előzmények után az újszülött gyermeket – amelynek érkezésére tekintettel a nagyobb gyermekeket a folyamatos szülői kérelmek és erőfeszítések ellenére nem engedték haza – megszületése után azzal az indokkal emelte ki a hatóság családjából, hogy nagyobb testvérei átmeneti nevelésben vannak.

Mindebből nem vonható le más következtetés, minthogy a panaszost a hatóság amiatt – az önrendelkezés és a legintimebb magánszféra területére tartozó – döntés miatt szankcionálta mind azzal, hogy nagyobb gyermekeit nem kaphatta vissza, mind azzal, hogy újszülött gyermekét születését követően elszakították tőle, hogy ismét gyermeket vállalt.

A 2014. május 16-án kelt, meghatalmazott útján benyújtott fellebbezésben a panaszos a fent kifejtettek alapján kérte az I. fokú határozat megsemmisítését és a gyermek szüleinek történő kiadását.

A másodfokú közigazgatási határozat

A 2014. június 24-én kelt, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Szociális- és Gyámhivatalának (a továbbiakban: II. fokú Gyámhivatal) BOC/01/2438-5/2014. számú helybenhagyó másodfokú határozata elismeri az elsőfokú határozat indokolási részének hiányosságait és azokat pótolja.

A II. fokú Gyámhivatal a gyermek családi környezetben való súlyos veszélyeztetettségét alátámasztó érvei „témánként” csoportosítva és címszavakban összefoglalva az alábbiak:

Az édesanya életvitele, terheség alatti magatartása, lelki alkata:

- krónikus tüdőbetegség, szűrővizsgálatok elmulasztása, gyógyszeresedés elhanyagolása, a terheség alatti dohányzással való magzatveszélyeztetés
- élettársi kapcsolat kiegyensúlyozatlansága, „rapszodikus” bizonytalansága,
- szemtanúk által alátámasztott kocsnába való ki- és bejárás,
- önpusztító életmód miatti lesoványodás, mentálhigiénés gondok.

Az édesanya korábban született gyermekeivel kapcsolatos felelőtlensége:

- tankötelezettség elmulasztása (óvodába, iskolába járatás, szülői értekezletek, fogadóórák elhanyagolása)
- védőoltások késedelmes beadatása, szűrővizsgálatok elmulasztása, testi-ruházati higiénia kifogásolhatósága (tornaszer és cipő hiánya)
- két kisebb gyermek egészségügyi problémái (krónikus légzőszervi betegség mindkettőnél, az egyiknél tüdőasztma és középfülgyulladás után bekövetkező kiszáradás, fertőzőes hasmenés)
- eseti felelőtlen magatartások: gyermek gyógyszeres dobozzal való játéka, valamint az egyik gyermek felügyelet nélküli út mellett való tartózkodása

A lakáskörülmények:

- az otthoni körülményekben jelentősebb, tartós, pozitív változás nem tapasztalható (egyetlen 10 m²-es helyiség rendezett a házban, az áramot szabálytalanul a szomszédokból vételezik)

Egyéb, máshova nem sorolható érvek, indokok:

- a legidősebb, felnőtt korú fiú jelenleg javítóintézetben letöltendő szabadságvesztés büntetését tölti,
- a legidősebb fiú után született és decemberben hazagondozott 16 éves lány ismeretlen helyen tartózkodik.

A másodfokú határozat bírósági felülvizsgálata, a Miskolci Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság döntése

A II. fokú közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata iránti keresetben egyrészt cáfoltam a másodfokon hozott határozat egyes tényeit, más részüket árnyaltam a szülői álláspontnak megfelelően, harmadrészt pedig rámutattam a gyermekvédelmi jelzőrendszer mulasztásaira, a fokozatosság elvének sérelmére:

Az édesanya valóban dohányzik, de csökkentette a terhesség alatt annak mértékét, a felelősségteljes várandósságát pedig a kifogástalanul vezetett terhességi gondozási kiskönyv bizonyítja, emellett egészséges kisfiúnak adott életet.

Az édesanya sok éve élettársi kapcsolatban él [REDAKT] a kapcsolatból három gyermek született. Az édesapa Budapesten dolgozott 28 éven keresztül, aminek révén több millió forint összegű végkielégítést kapott. A család pedig megőrizve a Petőfi úti ingatlan tulajdonjogát, megvásárolt egy összkomfortos ingatlant a településen (áram, gáz, vízközművekkel rendelkezik és hatalmas telek tartozik hozzá). A család az új és a régi helyen egyaránt háztáji jellegű gazdálkodást folytat.

Az édesanya nem fogyaszt alkoholt, a „kocsmába való ki- és bejárás” így, önmagában nem túl emelkedett, de annál manipulatívabb jellegű utalás. Számtalan oka lehet annak, hogy a közösségi élet egyik fontos színtereként szolgáló kocsmába bárki bemenjen akár úgy is, hogy semmit, pláne alkoholt nem fogyaszt.

Az édesanya nemcsak szociális ellátásból él, hanem közfoglalkoztatásban is részt vesz, valamint alkalmi munkát is vállal, ha adódik erre lehetősége. Rá is hatással van az, hogy sajnos az elsődleges munkaerőpiac meglehetősen távolról kerüli el Kesznyéent és sok más helyzetben lévő, deprivált borsodi térséget, települést.

Az ideiglenes hatályú elhelyezéskor lakott Petőfi utcai ingatlant 2013. nyarán 300 ezer Ft körüli összegből újíttatták fel, az ingatlan állaga kifogástalan, közel 60 m²-es, két nagyszobája van, és az átlagosnál is jobb bútorokkal van ellátva - az újszülött fogadásához szükséges babakelengye rendelkezésre állt már [REDAKT] születése előtt is.

A panaszos nagyfiáról, [REDAKT] írt félmondat is kiegészítésre szorul: valóban büntetés-végrehajtási intézetben volt a határozat születésekor, ám a büntetést az átmeneti nevelésbe vétel alatt elkövetett bűncselekmény miatt szabták ki – ehhez a szülőnek, felügyeleti jogának szünetelése miatt nemhogy nincsen köze, hanem a deviáns magatartás egyértelmű következménye a családból való kiszakítása, a halmozott hátrányt jelentő gyerekkorban történő nevelkedésnek. E tekintetben a felróhatóság legalább annyira terheli az alapgondozást végző, hatósági döntést hozó, később szakellátást nyújtó intézményeket, mint a szülői felügyeletét és gyermekét elveszítő édesanyát.

Végül a nagylányról, [REDAKT] hazatérése után nem tűnt el, mint ahogy a határozat fogalmaz, mi több, az édesanya ismét beíratta iskolába, és a tankötelezettségi korhatár betöltéséig járt is iskolába – ekkor sem Júlia fejezte be önhatalmúlag az iskola látogatását, hanem a tanintézmény szüntette meg – a tankötelezettség korhatár okán – a jogviszonyt.

- a család 2010-ben Kesznyétenbe történő hazaköltözése utáni helyzetet: a nagyfiú [REDACTED] a korábban utána következő lány [REDACTED] és a középső fiú ([REDACTED]) tankötelezettségével kapcsolatos szülői mulasztásokat; a két kisebbik fiú [REDACTED] kötelező szűrővizsgálataival, késedelmes oltásaival, gyógyszerkiváltásával kapcsolatos szülői mulasztásokat.

A bíróság indokolásában kiemeli, hogy a gyermek mindenek felett álló érdekei érvényesülésének biztosítása érdekében a gyermek kiemelésére sor kerülhet törvényben meghatározott esetben és törvényben meghatározott feltételek megállapítása esetén.

A bíróság rámutat arra is, hogy az ideiglenes elhelyezést megelőzően a hatóságnak vizsgálnia kellett a felperesi család ideiglenes elhelyezést megelőző időszakban fennálló életkörülményeit, az édesanya életvitelét, magatartását. E körben nem volt mellőzhető annak értékelése sem, hogy a felperes [REDACTED] megszületését megelőzően a korábbi gyermekei gondozását, nevelését, felügyeletét miként látta el, tekintettel arra, hogy az érintett gyermek újszülött, így esetében a hatóságnak a jövőbeni veszélyeztetés lehetőségét kellett vizsgálnia, amit az előzmények mérgelésével és értékelésével volt kénytelen megtenni, hiszen még egy meg nem született gyermekről, magzatról volt szó.

Az elsőfokú bírósággal egyetértve, soha nem cáfoltam a [REDACTED] születését közvetlenül megelőző időszak és az idősebb testvérekkel való szülői kapcsolat jelentőségét. Ám [REDACTED] 2014. májusában született, tehát az aktuális szülői magatartás, élethelyzet felmérésére nem a 2011-es előzményi iratok szolgálhattak információval, hanem a 2013-2014 évek változó, javuló tendenciáról beszámoló eseményei. Azt tehát helyesen állapítja meg a bíróság – de ezt nem is vitattuk soha, semmilyen formában – hogy az előzményi iratokból lehet az újszülött

A 2013.12.16.-án kelt XXII. számú GYH adatlapok szerint, mivel az anya újra várandós – hiába a pozitív változások – a három kiskorú gyermek nem gondozható haza, csak a legidősebb, [REDACTED] [REDACTED] „A szülő élet és lakáskörülményeiben vannak pozitív változások, élettársa rendszeresen dolgozik, az anya önkormányzati támogatásban részesül. A felülvizsgálat során egy gyermek visszakerült az anyához, a pozitív változások fenntartása esetén a gyermekek visszagondozása nem kizárt” – írja.

A kapcsolattartási napló szerint az édesanya minden kapcsolattartási alkalmon megjelent. A gyámi/nevelőszülői leiratok, feljegyzések, javaslatok a vér szerinti szülőkkel való kiváló kapcsolatról, a kapcsolattartásról, mint várakozás- és örömteli eseményről számolnak be (l. [REDACTED] nevelőszülők 2014. februári gyámi számadásait).

2014. február 19-én a szülők ismét kezdeményezték a gyerekek visszakerülését, a Tiszaújvárosi Gyámhivatal 2014. március 7-én kelt határozatában ezt ismét visszautasította, arra hivatkozva, hogy a szülők ezt már 2013. decemberében is kezdeményezték, és akkor is visszautasításra találtak.

A felülvizsgálati kérelem hangsúlyozta tehát, hogy a veszélyeztető körülmények egy sor irat tanúsága szerint folyamatosan megszűntek, a felperes rendszeresen tartotta a kapcsolatot átmeneti nevelésben lévő gyermekeivel, a nyári időszakos kapcsolattartás engedélyezésére is sor került, továbbá többször kérte az átmeneti nevelésbe vétel megszüntetését. A szülői erőfeszítések és javuló körülmények ellenére, a már ismertetett határozatoknak a tükrében megállapítható, hogy [REDACTED] a 3 évvel korábbi körülmények és szülői magatartás alapján emelték ki, vagyis azon okok alapján, amelyek alapján nagyobb testvéreit három évvel korábban kiemelték. Továbbá, mind a közművesítettség hiánya, mind az egyes gyógyszerek késői kiváltása vagy ki nem váltása, mind a szakvizsgálatokra utazás elmaradása olyan anyagi okokra vezethetők vissza, amelyek Magyarországon sok ezer szegénységben élő családot érintenek, és amelyek miatt a gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. tv. (a továbbiakban Gyvt.) 7.§ (1) szakasza értelmében gyermeket a családjából kiemelni nem lehet. Az édesanya káros dohányzási szokásai és az élettársának időszakos – munkavégzés céljából való – távolmaradása pedig önmagukban nem alapozhatnak meg olyan súlyos veszélyeztetettséget, amely a gyermeknek a vérszerinti szüleitől, illetve a szülőknek a gyermeküktől való elválasztását jogszerűen megalapozhatná. Ellenkező esetben ilyen alapon Magyarországon élő családok ezreitől kellene gyermeküket elválasztani.

A Kúria felülvizsgálati döntése

A Kúria Kfv.II.37.001/2015/8. számú, 2015. május 13-án kelt, ám számomra, mint felperesi jogi képviselő számára csak 2015. június 22-én kézbesített ítéletével az elsőfokú bírói döntést hatályában fenntartotta.

A Kúria álláspontja szerint a gyámhatóság a legkisebb gyermek elhelyezése kérdésében jogszerűen vette figyelembe az édesanyjának a korábban született gyermekeivel kapcsolatban tanúsított magatartását, életvitelét, mert abból következtetni lehet arra, hogy a szülő a legkisebb gyermekének gondozásáról, neveléséről, ellátásáról megfelelően gondoskodni tud-e és kíván-e.

A Kúria szerint a „gyámhatóság ugyan a pozitív irányú változásokat is rögzítette, azonban még indokoltnak tartotta a legkisebb gyermek családból való kiemelését, ideiglenes hatályú elhelyezését, hiszen a legkisebb, még csecsemőkorú gyermek az, aki a leginkább különleges ellátást igényli, különleges szükségletű gyermeknek tekinthető, az ő gondozásának, nevelésének esetleges elmulasztása súlyos következményekkel járhat. Mindezeket a körülményeket az elsőfokú bíróság is úgy ítélte meg – és ezzel a Kúria is egyetért, - hogy a

pozitív irányú változások nem voltak olyan mértékűek, amelyek a legkisebb gyermek születésénél a családban történő elhelyezést indokolták volna és az ideiglenes elhelyezést kizárták volna.”

Érdemes felhívni a figyelmet a Kúria szóhasználatára: „a pozitív irányú változások nem voltak olyan mértékűek, amelyek a legkisebb gyermek születésénél a családban történő elhelyezést indokolták volna”, amely nyilvánvalóan tévesen azt sugallja, mintha egy gyermek születése esetében a hatóságnak döntési jogköre lenne a gyermek saját családjában történő elhelyezése tekintetében, és ezt az esetkört kezeli kivételként az ideiglenes elhelyezés kvázi automatizmusával szemben.

III. Jogi indokolás

Álláspontom szerint mind a Miskolci Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság, mind a Kúria ítélete sérti, indokolatlanul korlátozza a panaszosnak az Alaptörvényben biztosított alapjogait, tekintettel arra, hogy [REDACTED] súlyos veszélyeztetettségét, ezáltal a szülők, az édesanya újszülött gyermekétől való megfosztásának jogszerűségét sem a gyámhatóság, sem a bíróság nem tudta kellően releváns és aktuális tényekkel alátámasztani.

Álláspontom szerint a bírósági döntések a panaszosnak

- az Alaptörvény II. cikkében foglalt emberi méltósághoz való jogát
- az Alaptörvény III. cikkben lefektetett embertelen, megalázó bánásmód tilalmát
- az Alaptörvény VI. cikkében garantált magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogát
- az Alaptörvény XVI. cikk (2) bekezdésében a szülő számára garantált jogot a gyermeke nevelésének megválasztásához
- az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésében garantált tisztességes hatósági eljáráshoz való jogát
- és mindezekkel összefüggésben az Alaptörvény XV. cikkben garantált egyenlő bánásmódhoz való jogát

sértik.

Az emberi méltóság, a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog, a szülő joga a gyermekének adandó nevelés megválasztásához

Az Alkotmánybíróság először 46/1991. számú határozatában mondta ki elvi élel, hogy “az emberi méltósághoz való jog korántsem csupán a jóhírnévhez való jogot foglalja magában, hanem egyebek között a magánszféra védelméhez fűződő jogot. Ennél fogva az is ellentétes az emberi méltósághoz fűződő alapvető joggal, ha valakivel szemben kellő alap nélkül alkalmaznak hatósági kényszert, s ezáltal az állam indok nélkül avatkozik be a magánszféra körébe tartozó viszonyokba.” Az Alaptörvényt alkalmazva az Alkotmánybíróság 32/2013. számú határozatában kifejtette: „A magánszféra lényege tekintetében azonban továbbra is fenntartható az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlatában megfogalmazott – a magánélet fogalmának esszenciáját jelentő, általános érvényű – megállapítás, miszerint a magánszféra lényegi fogalmi eleme, hogy az érintett akarata ellenére mások oda ne hatolhassanak be, illetőleg be se tekinthessenek [36/2005. (X. 5.) AB határozat, ABH 2005, 390, 400.]. Az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében biztosított magánszférához való jog és az Alaptörvény II. cikke által garantált emberi méltósághoz való jog között különösen szoros a

kapcsolat. Az Alaptörvény II. cikke megalapozza a magánszféra alakítása érinthetetlen területének védelmét, ami teljesen ki van zárva minden állami beavatkozás alól, mivel ez az emberi méltóság alapja. Az Alaptörvény értelmében a magánszféra védelme azonban nem szűkül le az Alaptörvény II. cikke által is védett belső vagy intimszférára, hanem kiterjed a tágabb értelemben vett magánszférára (kapcsolattartás), illetve arra a térbeli szférára is, amelyben a magán- és családi élet kibontakozik (otthon). (...)."

A szülő emberi méltóságához, magán- és családi élet tiszteletben tartásához fűződő alapjogának drasztikus korlátozása gyermeke hatósági aktussal történő kiemelése.

Az Alkotmánybíróság által alkalmazott alapjogi teszt szerint a jogkorlátozás akkor alkotmányos, ha a másik jog védelme vagy az alkotmányos érdek érvényesülése másként nem érhető el (szükségesség), és az elérni kívánt cél fontossága és az ennek érdekében okozott alapjogsérelem súlya megfelelő arányban áll egymással (arányosság).

A szülő alapjogának ilyenkor korlátozása eszerint akkor lehet alkotmányos, ha gyermeke alapjogainak védelme (megfelelő testi, értelmi, érzelmi, erkölcsi fejlődése) máshogy nem érhető el, mint a családjából történő kiemelésével (szükségesség). A szükségesség elvét a gyermekvédelemben a gyermek szüleitől való elválasztásának ultima ratio jellege (csak súlyos veszélyeztetettség esetén) garantálja. Az arányosságot pedig a gyermekvédelemben a fokozatosság alapelve biztosítja.

Nem véletlen tehát, hogy a Gyermekvédelmi törvény garanciális elvei egyértelműen jelölik ki azt a szűk keretet, amely esetén – más megoldás hiányában – a legsúlyosabb jogkorlátozás is jogszerű hatósági döntés lehet. A legfontosabb garanciális alapelv a fokozatosság elve, melynek értelmében sorrendet állít fel a törvény az enyhébb fokú jogkorlátozó hatósági aktusoktól a súlyosabbak felé, a lehető legkevésbé a család magánszférájába beleavatkozó aktus választásának jogszerűségét kijelölve. (Gyvt. 15.§) A gyermekek családban való nevelkedésének axiomatikus nemzetközi és hazai jogszabályokban lefektetett elvét pedig a gyermekvédelmi alapellátások szolgálják. A törvény értelmében ugyanis az alapellátás célja „a gyermek családban történő nevelésének elősegítése” (Gyvt. 38.§ (1)). A gyermekvédelmi alapellátás rendszerszerűen épül fel, legfontosabb eleme a gyermekjóléti szolgálatok nyújtotta családgondozás: „A gyermekjóléti szolgáltatás olyan, a gyermek érdekeit védő speciális személyes szociális szolgáltatás, amely a szociális munka módszereinek és eszközeinek felhasználásával szolgálja a gyermek testi és lelki egészségének, családban történő nevelkedésének elősegítését, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzését, a kialakult veszélyeztetettség megszüntetését, illetve a családjából kiemelt gyermek visszahelyezését.” (Gyvt. 39.§ (1)) Amennyiben olyan fokú veszélyhelyzet alakul ki a gyermek családjában, amely a hatósági beavatkozást is indokolja, ám családgondozással mód van javítani a helyzeten, védelemben vételről kell a gyámhatóságnak döntenie. Amennyiben a gyermek gondozása nem biztosítható a családjában – a szülők életvezetési problémája, távolléte vagy bármely más akadályoztatása miatt, – a gyermek átmeneti gondozásáról kell határozni, amely gondozási forma ideiglenes jelleggel, teljes körű ellátást biztosít a gyermek számára mindaddig, míg a családba visszahelyezés megtörténhet – rendelkezik a Gyvt. 45.§-a. A legsúlyosabb, a család magánéletébe legdrasztikusabban beleavatkozó aktusra tehát kizárólag az enyhébb eszközök hatástalanul maradása esetén, vagy abban az esetben van lehetőség, ha „a gyermek felügyelet nélkül marad, vagy testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését családi

környezete vagy önmaga olyan súlyosan veszélyeztetett” (Gyvt. 72.§ (1)), hogy gyermekvédelmi alapellátás keretében semmiképp nem megoldható a probléma.

Álláspontom szerint [REDACTED] esetében, hivatkozva a tényállási részben leírtakra, nem álltak fenn a születés pillanatában a testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődésében jelentős és helyrehozhatatlan károsodást okozó veszélyeztetés körülményei, és a gyermekjóléti alapellátás nyújtásával, illetőleg esetleges védelembe vétellel megelőzhető is lett volna a kiemelés. Álláspontom szerint a súlyos veszélyeztetettség hiányában történt jogellenes kiemeléssel és azzal, hogy a hatóság a javuló életkörülmények, a rendszeres kapcsolattartás és a szülők a nagyobb gyermekek családba visszakerülésére irányuló kifejezett és egyértelmű szándéka ellenére – esélyt sem adva – vélelmezte, hogy a csecsemőt az édesanya olyan mértékben el fogja hanyagolni, hogy az súlyos veszélyeztetéssel járna, egyértelműen sérült a panaszos édesanya emberi méltóságához és magán- és családi élete tiszteletben tartásához fűződő joga.

A tény, hogy esélyt sem adtak az édesanyának újszülött gyermeke nevelésére, alátámasztja a védőnő 2014. februári kiemelési javaslatát tartalmazó jelzése a gyermekjóléti szolgálat, a gyámhatóság és a kórházi védőnő irányába. Ebben az időpontban még majd három hónap volt hátra a terhességből, mely idő alatt a gyermekjóléti alapellátásnak arra kellett volna irányulnia, hogy minden segítséget megadjon a családnak az újszülött otthoni neveléséhez megfelelő körülmények megteremtésére. Álláspontom szerint tehát, amennyiben a gyámhatósági határozatban foglaltak meg is alapozhatnák az újszülött kiemelését, az leghamarabb a szülés pillanatában fennálló körülmények alapján, és akkor lett volna megállapítható, ha a terhesség kilenc hónapja alatt, a szülés pillanatáig intenzív családgondozással próbált volna segíteni a gyermekjóléti szolgálat munkatársa abban, hogy elkerülhető legyen ez a drasztikus intézkedés. Ezzel szemben jelen ügyben a terhességi időszak alatt, több hónappal születése előtt „eldöntetett” a gyermek sorsa, a panaszos a gyermekjóléti szolgálattól érdemi segítséget, átmeneti elhelyezésről, családbafogadásról való tájékoztatást, a szűrővizsgálatokra való eljutást lehetővé tevő támogatás igényléséhez segítséget nem kapott. Nem kapott továbbá tájékoztatást arról, hogy milyen körülményeken szükséges változtatnia ahhoz, hogy újszülött gyermekét ne emelje ki a hatóság, hiszen a lakáskörülményeken elismerten javítottak, az egyetlen kommunikált probléma tehát az volt, hogy a nagyobb gyerekek nevelésbe vannak véve, amely körülményen viszont a panaszos – rendszeres kérelmein túl – nem tudhatott önerejéből változtatni. A gyermekjóléti szolgálat mulasztásaival a gyermekvédelmi törvény egyik sarokkövét jelentő fokozatosság elve sérült.

Összefoglalva tehát, a panaszos esetében nem érvényesült a fokozatosság elve, egyben kimondható, hogy az újszülött kiemelése nem felelt meg az ultima ratio követelményének. Mindebből következik, hogy a magánélet tiszteletben tartásához fűződő alapjogkorlátozás nem volt sem szükséges, sem arányos.

Az Alaptörvény deklarálja a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogon túl, azzal összefüggésben a szülő szabadságát a gyermekeinek adandó nevelés megválasztásához is. Az Alaptörvény XVI. cikke tartalmilag megismétli az 1949. évi alkotmány 67.§-át, tehát az Alkotmánybíróságnak a gyermeki és szülői jogok értelmezése során hozott döntései az 22/2012. (V. 11.) AB határozat értelmében, jelen esetben is releváns joganyagot képeznek.

A 429/B/2001. számú Alkotmánybírósági határozat megállapítja, hogy e jog „természetes korlátját a gyermek jogai jelentik, akinek mind családja, mind az állam és a társadalom részéről joga van a védelemre és gondoskodásra. Ha a szülők jogaikkal visszaélnék, és nem védelmet és gondoskodást nyújtanak gyermeküknek, hanem felróható magatartással súlyosan veszélyeztetik, az államnak a szülővel szemben is védelmeznie kell a gyermeket.”

A 39/2007. számú AB határozat szerint pedig „elsősorban a szülők (gondviselők) jogosultak arra, hogy döntsenek a gyermekeik testi és szellemi fejlődésével kapcsolatos kérdésekben. A szülők választhatnak egészségügyi szolgáltatót, oktatási intézményt, ők dönthetnek arról, hogy milyen világnézeti nevelésben részesüljenek gyermekeik. Az egyes egészségügyi ellátások, a lehetséges alternatívák között is a szülők döntenek. (...)”

E döntésekből tehát következik, hogy amíg a szülő – felróható magatartással – nem veszélyezteti gyermekét – addig a neki adandó nevelést megválaszthatja. Rendkívül fontos tehát hangsúlyozni, hogy ebből következően a nem a szülőnek felróható veszélyeztetés – mindenekelőtt a szegénységből és depriváltságból fakadó, anyagi okokra visszavezethető körülmények (ld. a tényállási részben) – nem róhatók fel a szülőnek, és az államnak nincs joga a strukturális okokból fakadó veszélyeztetettséget (mélyszegénységgel járó negatív hatások) azzal szankcionálni, hogy a szülőt megfosztja gyermekétől – ellenkezőleg, az államnak – a Gyvt. rendelkezéseivel is összhangban – kötelessége minden segítséget megadni annak érdekében, hogy a gyermek a családjában nevelkedhessen, és a szülő gyakorolhassa az Alaptörvény XVI. cikk (2) bekezdése szerinti alapjogát.

Álláspontom szerint a szülőnek nem felróható magatartása az, hogy rosszabb anyagi helyzetben él, mint amilyen körülményeket a hatóság elvárna; az idősebb gyermekek nevelésében korábban felrótt, összességében „szülői felelőtlenségnek”, vagy „elhanyagolásnak” titulált szülői magatartás pedig a nevelés megválasztásának módjának része. Az elhanyagolás ugyanis egy olyan nem definiált gumifogalom, amely kulturális – társadalmi kontextusban nyer értelmet, és a családgondozói vagy védőnői megítélése eltérhet a szülői elképzeléstől. Többek között ilyen lehet az anyának felrótt magatartás, amikor a kicsi gyermeket többször hagyta a sógornőre, testvérré. A panaszos esetében a felróhatóság már csak azért sem állapítható meg, mert az előzményi iratok a szülők folyamatos erőfeszítéseiről tesznek tanúbizonyságot (ld. a tényállási részt) a gyermekek családba visszahelyezése érdekében.

Mindezek alapján megállapítható, hogy a magánélet tiszteletben tartásához való alapjog részeként a panaszosnak a gyermekének adandó nevelés megválasztásához fűződő alapjoga is sérült.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) több ügyben állapította meg az Emberi Jogok Európai Egyezménye 8. Cikkében garantált magán- és családi élethez való jog megsértését, ahol a nemzeti hatóságok – hasonlóan jelen esethez – az érdemi segítségnyújtás, a fokozatosság tiszteletben tartása helyett a legdrasztikusabb eszközt, a gyermek(ek) kiemelését választották.

Különösen szigorúan ítéli meg az EJEB azok az eseteket, ahol újszülött kiemelésére kerül sor. Az EJEB többek között K. és T. v. Finnország (2001), ügyben mondta ki (68. bek.), hogy egy újszülött gyermek családjából kiemelése egy „szélsőségesen durva intézkedés” („an

extremely harsh measure”). A strasbourgi székhelyű emberi jogi bíróság szerint „rendkívüli kényszerítő okoknak kell fennállniuk ahhoz, hogy egy újszülöttet fizikailag elválasszanak édesanyjától, utóbbi akarata ellenére, közvetlenül születése után, egy olyan eljárás eredményeképpen, amelybe sem az édesanyát, sem az édesapát nem vonták be. Könnyű elképzelni az ezáltal még egy teljesen egészséges édesanyában is okozott sokkot és szorongást.”¹

Az EJEB szerint továbbá: „A nemzeti hatóságoknak akkor, amikor az anyára nézve oly drasztikus intézkedést fontolgattak, mint hogy újszülött gyermekétől annak születését követően azonnal megfosszák, meg kellett volna vizsgálniuk, hogy a magán- és családi élethez való jogot kevésbé sértő intézkedés nem lett volna-e alkalmazható, a szülők és az újszülött életének ilyen kritikus pontján.”²

A P.C. és S. kontra Egyesült Királyság ügyben, amelyben egy újszülöttet a születésekor kiemelték és nevelőszülőkhöz helyeztek attól tartva, hogy az anya veszélyeztetné a gyermeket fennálló mentális betegsége miatt, az EJEB kimondta, hogy az Egyesült Királyság megsértette a panaszos családi és magánélethez való jogát, amikor az újszülött gyermeket születése után azonnal elválasztották az anyától. A Bíróság kimondta, hogy egy újszülöttnak rögtön a születése után az anyától történő elválasztása egy rendkívül drasztikus lépés. Ezért rendkívül súlyos okoknak kell fennállniuk ahhoz, hogy egy újszülöttet az anyjától annak akarata ellenére elválasszanak (116.§). Az elválasztás rendkívüli traumát okoz az anyának, amely mind mentális mind fizikai egészségére kihat, valamint megfosztja az újszülöttet a biológiai anya közelségétől és a szoptatás előnyeitől. Az elválasztás nemcsak az anyát, de az apát is megfosztja attól, hogy az újszülött gyermekével lehessen (131.§), ezért az adott ügyben, amelyben a gyermeket röviddel születése után elválasztották az anyjától, ez nem lehetett szükséges döntés a gyermek védelme érdekében egy demokratikus társadalomban (133.§).

Az EJEB a Moser kontra Ausztria (2006) ügyben, amelyben egy újszülöttet születéskor az osztrák gyermekvédelmi hatóságok az anya tisztázatlan személyes (tartózkodási engedély hiánya) és anyagi körülményeire (nem megfelelő lakhatás és jövedelem) hivatkozva kiemelték, kimondta, hogy bár a tényezők, amelyekre a hatóságok hivatkoztak relevánsak voltak az ügyben, azonban azok nem voltak elegendőek ahhoz, hogy az osztrák hatóságok ilyen súlyos mértékben bevakozzanak a kérelmező családi életéhez való jogába. (73 §.) A Bíróság azt is kimondta, hogy „ellentétben a legtöbb hasonló üggyel, a kiemelés nem az anyát a gyermek ellátására képtelenné tevő mentális vagy fizikai betegsége, vagy abúzus miatt történt. A kiemelés kizárólag a nem megfelelő lakhatási és egyéb anyagi okok, valamint az anya

¹ K. és T. v. Finnország (2001), 68. Eredeti angol verzió: „However, the taking of a new-born baby into public care at the moment of its birth is an extremely harsh measure. There must be extraordinarily compelling reasons before a baby can be physically removed from the care of its mother, against her will, immediately after birth as a consequence of a procedure in which neither she nor her partner has been involved. The shock and distress felt by even a perfectly healthy mother are easy to imagine.”

² K. és T. v. Finnország (2001), 68. Eredeti angol verzió: „But when such a drastic measure for the mother, depriving her totally of her new-born child immediately on birth, was contemplated, it was incumbent on the competent national authorities to examine whether some less intrusive interference into family life, at such a critical point in the lives of the parents and child, was not possible.”

tisztázatlan tartózkodási státusza, vagyis bizonytalan helyzete miatt történt, amelyek miatt nehezen tudott volna ellátni egy újszülöttet.”

A Wallowa és Walla kontra Csehország (2006) ügyben pedig az EJEB kimondta, hogy Csehország megsértette az emberi jogi egyezmény 8-as cikkét (család és magánélethez való jog) amikor egy családból kiemelték a gyerekeket azért, mert a családnak nem voltak megfelelőek a lakhatási körülményei. A Bíróság megállapította, hogy a cseh hatóságok nem nyújtottak semmilyen segítséget ahhoz, hogy a család anyagi problémáit rendezze, hanem a legdrasztikusabb lépést alkalmazták: kiemelték a gyerekeket, ezzel megsértve a családi – és magánélet tiszteletben tartásához fűződő jogukat.

A tisztességes hatósági eljáráshoz való jog

Ahogy fentebb már kifejtettem, álláspontom szerint [redacted] kiemelése, ideiglenes hatályú elhelyezése alapjául szolgáló tények, körülmények nem támasztották alá az újszülött testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődésében jelentős és helyrehozhatatlan károsodást okozó veszélyeztetést. Ezáltal álláspontom szerint az újszülött ideiglenes elhelyezésére jogellenesen került sor. A jogellenes kiemelés mellett, illetve azzal összefüggésben a fokozatosság elvének – fentiekben kifejtett – megsértése nem kizárólag a szülő magánszférájához való jogát sérti, hanem az Alaptörvényben garantált tisztességes eljáráshoz való jogát is. Ahogy az már feljebb kifejtésre került, a Gyvt. a gyermekvédelmi gondoskodás keretében tartózkodó hatósági intézkedések tekintetében a fokozatosság elvén alapul (ld. 15. §), a törvény több intézkedési formát ismer, amelyek fokozatos alkalmazása révén (hátrányos, és halmozottan hátrányos helyzet megállapítása, védelembe vétel, családbafogadás, átmeneti gondozási formák) megelőzhető a gyermek családból történő kiemelése, mint a legdrasztikusabb, a gyermek és a szülők alapjogai sérülésének legnagyobb veszélyével járó intézkedés. A Gyvt. szerint a gyermekjóléti alapellátások (38.§) és azon belül is a gyermekjóléti szolgáltatás (39.§ (4) és (5) bekezdései) elsődleges célja – összhangban az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésében deklarált, és a Gyvt. 6. és 7. §-ában garantált gyermeki jogokkal, valamint az Alaptörvény XVI. cikk (2) bekezdésében garantált szülői joggal - a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítése, a gyermeket a családjában élő veszélyeztető körülmények megszüntetése.

A fokozatosság elmulasztásával összefüggésben teljes egyértelműséggel mondja ki a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét a 2589/2008. számú ombudsmáni jelentés, amikor a konkrét ügyben lezajlott vizsgálat összegzéseképpen kimondja: „Megállapítom, hogy a gyámhivatal azzal, hogy az ideiglenes hatályú elhelyezés tárgyában indult felülvizsgálati eljárás során sem hivatalból, sem a nagyszülő kérelmére nem vizsgálta a gyermekek apai nagyszülőnél való ideiglenes hatályú elhelyezésének lehetőségét, továbbá nem hívta fel az érintettek figyelmét a családbafogadás lehetőségére, a **jogbiztonság követelményével és a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okozott.** A gyámhivatal mulasztása nyomán továbbá sérült az érintett gyermekek gondoskodáshoz és védelemhez, valamint legfőbb érdekét figyelembe vevő hatósági eljáráshoz való joga.”³

Az AB 19/2009. számú határozata – előrevetítve az Alaptörvény XXIV. cikkét - rámutatott arra, hogy tisztességes eljáráshoz való jog nem kizárólag a büntető és a polgári jogi, bírósági eljárásokkal kapcsolatban értelmezendő, hanem az **állami tevékenység mindazon**

³ http://www.kisebbsegiombudsman.hu/word/04-07-2009_15_14_53/tiszadob_jelentes_anonim.html

szegmensét áthatja, ahol az állampolgárok a hatósági tevékenységgel szembesülnek – jelesül a közigazgatási eljárásokban. Kiemelte az AB, hogy a tisztességes eljáráshoz való joggal "szemben nem létezik mérlegelhető más alapvető jog vagy alkotmányos cél, mert már maga is mérlegelés eredménye" [pl. 14/2002. (III. 20.) AB határozat, ABH 2002, 101, 108.; 15/2002. (III. 29.) AB határozat, ABH 2002, 116, 118-120.; 35/2002. (VII. 19.) AB határozat, ABH 2002, 199, 211.; 14/2004. (V. 7.) AB határozat, ABH 2004, 241, 256.].

A kesznyéteni családsegítő és gyerekjóléti szolgálat, illetve egyéb helyi gyermekvédelmi jelzőrendszer-tagok irataiban érdemi segítség nyújtására utaló jel még nyomokban sincs az évek alatt. A bekötött víz hiányát, a szegényes bútorzatot, a bevetetlen kertet, a munkajövedelem hiányát, a lyukas kályha miatti füstöt lehet ugyan felróni szegény családok ezreinek, de ez nem minősül szociális munkának, ez nem közszolgáltatás. Annál inkább látszik hatósági színezetű fenyegetésnek, a szülők állandó bizonytalanságban és félelemben tartása kiváló eszközének, ami tehát az emberi méltósághoz és magánélet tisztelőben tartásához fűződő jogon túl álláspontom szerint a panaszos tisztességes eljáráshoz fűződő jogát is sértette.

Embertelen, megalázó bánásmód tilalma

Álláspontom szerint az újszülött családból történő jogellenes kiemelésével a fenti alapjogsértéseken túl a hatóságok a panaszost embertelen, megalázó bánásmódban részesítették, az ügyben eljáró bíróságok ítéleteikkel ezt az alapjogsértést is elmulasztották megállapítani.

A panaszos idősebb gyermekei hazagondozása érdekében nagy horderejű változtatásokat eszközölt, olyannyira sikerrel, hogy 2013. decemberében [redacted] nagylánya nevelésbe vételének megszüntetéséről döntött a hatóság. Takács Barbara a pozitív visszajelzésekkel övezett élethelyzetben lett várandós 2013 őszén, abban a hitben, hogy a lakókörnyezet változása, a rendszeres kapcsolattartás az idősebb gyerekekkel, és a többi pozitívum fenntartása mellett a gyermeket váró kilenc hónap nyugalommal telik el. Ehhez képest, az addig pozitív visszajelzést adó gyermekvédelmi rendszer, melynek feladata a veszélyeztetett terhesség esetében is a gondozó, segítő szociális munkával való támogatás, az egyébként saját véleménye szerint is elfogadható körülmények között élő várandós anyát váratlanul fenyegetni kezdte. A terhesség időszaka alatt folyamatosak voltak azon védőnői és gyermekjóléti látogatások, amelyekben segítő tanácsok, támogató javaslatok nem hangoztak el, ám olyan kijelentések, miszerint biztosan nem hozhatja haza majdan születendő gyermekét a kórházból – többször is elhangoztak. Tehát a – még teljes anyagi és lelki biztonságban töltött várandósság esetén is - nagyon érzékeny terhességi időszak a panaszos édesanya életében súlyosan fenyegetett, folyamatos zaklatásnak kitett időszak volt, amely traumatizálta a panaszost és magzatát is.

Ezek után [redacted] 2014. május 3-án életet adott egészséges fiúgyermekének, és 6-án, három nappal Bence megszületése után elbocsátották a kórházból, újszülött gyermeke nélkül. Megjegyzem, az ideiglenes hatályú elhelyezésről szóló határozat 2014. május 7-én, másnap kelt, tehát még hatósági határozat sem volt, ami alapján ilyen mértékben korlátozhatták volna alapjogait. Újszülött gyermekétől történt elválasztása rendkívüli módon megviselte a

felperest, aki ennek a Miskolci Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságon tartott tárgyaláson is hangot adott.

Álláspontom szerint egy újszülött gyermek vérszerinti szüleitől – kellő alap nélkül történő – elválasztása a magánélethez való alapjogon túl az embertelen, megalázó bánásmód tilalmába is ütközik, hiszen mind a gyermek, mind az anya tekintetében irreverzibilis lelki sérüléseket, továbbá – lehetetlenné téve az anyatejes táplálást – fizikai károkat is okoz.

Egyenlő bánásmóddhoz való jog sérelme – a már tárgyalt alapjogokkal összefüggésben

A hazai gyermekvédelmi rendszert, a gyermekek kiemelési gyakorlatát számos neves szociológus kutatta és kutatja évtizedek óta. Minden releváns kutatás azt igazolja, hogy a Gyermekjogi Egyezmény, az azt kihirdető 1991. LXIV. törvény, és a Gyermekvédelmi törvény egyértelmű tilalma ellenére is, a legtöbb gyermek esetében a kiemelési okok között a család szociális helyzete a meghatározó. Hazánkban a mélyszegénységben élő gyermekek fele roma származású. (National Social Report 2012, Hungary)⁴ „A számítások markánsan bizonyították azt az előfeltevésünket, hogy a roma kisebbséghez tartozás nagymértékben kihat a gyermekvédelmi gondoskodásba kerülés valószínűségére.” – írja a két neves szakértő, Herczog Mária és Neményi Mária. „Úgy láttuk azonban, hogy a szakemberek ítélete mögött nem áll olyan biztos és szubjektivitástól mentes támpont, ami alapján eldöntenék, hogy az ilyen sorsú gyerekek valóban a szülői elhanyagolás áldozatai-e, vagy csupán reménytelenül szegények. A szülői magatartás megítélése pedig döntő jelentőségű a gyermekek sorsa szempontjából, hiszen – mint láthattuk – gyakran sokgyerekes családok több, akár összes gyermekét választják el szüleiktől olyankor is, amikor a család inkább szociális támogatásra szorulna. Különösen igaz ez roma gyerekek esetében, akiket még nem roma sorstársaikhoz képest is nagyobb arányban emelnek ki családjukból, talán a nyomor még nagyobb foka, talán viszont a romák speciális megítélése miatt.”⁵

Ugyanerre jut egy másik kutatásban Neményi Mária Messing Verával együtt, amikor megállapítják, „az etnikai háttér szempontjából végzett összehasonlítás során azt láttuk, hogy a romának tartott gyerekek jelentősen nagyobb arányban kerülnek gyermekotthonba, mint nem roma társaik. A csecsemők között az ő 53%-os gyermekotthoni elhelyezésükkel szemben a nem romák 40%-os aránya áll, hasonlóan nagy a különbség a serdülők esetében (58% szemben a 46%-kal).”⁶

Szintén erre a következtetésre jut az Európai Roma Jogok Központja (ERRC) megbízásából lezajlott két egymást követő kutatás, amelyekben megállapításra került: „A kutatás eredményei alapján levonható következtetés, hogy a roma származású gyermekek nagymértékben felülreprezentáltak a magyar gyermekvédelmi szakellátási rendszerben. Az ERRC által meglátogatott szakellátási intézményekben a mintába került gyermekek 40 százaléka volt roma, és 18 százaléka félig roma származású; együttesen 58 százaléka.”⁷ A kutatás eredményei sajnos csak erősödnek a négy évvel később megismételt, azonos témájú kutatásukban: „2007-ben az ERRC kutatása során azt találta, hogy az általa megkeresett

⁴ National Social Report Hungary 2012,

<http://ec.europa.eu/social/keyDocuments.jsp?advSearchKey=SPCNationalSocialReport&mode=advancedSubmit&langId=en&policyArea=&type=0&country=27&year=2012>, letöltve: 2014. április 3.

⁵ <http://www.romapage.hu/dl33>

⁶ http://www.ncsszi.hu/download.php?file_id=1139

⁷ Fenntartott érdektelenség – Roma gyermekek a magyar gyermekvédelmi rendszerben, ERRC 2007, <http://www.errc.org/cms/upload/media/02/90/m00000290.pdf>

gyermekvédelmi intézményekben a roma származású gyermekek aránya 58% volt, ami messze meghaladta a roma gyermekeknek a magyar gyermeknépességen belüli arányszámát.⁴ 2010-ben az ERRC újabb kutatása során Budapest, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén, Baranya, és Győr-Moson-Sopron megyében a meglátogatott szakellátási intézményekben a roma gyermekek aránya 65,9% volt.”⁸

A gyermekek kiemelése megakadályozásának, családban nevelkedéséhez fűződő jogának jelentőségét az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény deklarálta 1989-ben. Az ENSZ Közgyűlése 2009. november 20-án, a Gyermekjogi Egyezmény létrejöttének 20. évfordulóján fogadta el az „Útmutató a gyermekek alternatív gondozásához” című dokumentumot, mely ajánlást tartalmaz a kiemelés megelőzésére. Az Útmutató felhívja a részes államokat, hogy a gyermekek családjuktól történő elválasztásának megelőzésére tett erőfeszítések részeként mindent tegyenek meg azért, hogy támogatást nyújtsanak azon családok számára, akik lehetőségeit, gondozási képességeit olyan tényezők korlátozzák, mint valamilyen fogyatékoság, alkoholfogyasztás, vagy a kisebbségi családokkal szembeni diszkrimináció. Szintén felhívja a részes államokat arra, hogy tegyenek kiemelt erőfeszítéseket a gyermek, avagy a szülők bármilyen státuszával összefüggésben megnyilvánuló diszkrimináció ellen, beleértve ebbe a szegénységet is. Az ajánlás ismét kiemeli, hogy a gyermekek családból történő kiemelése kizárólag legvégső megoldásként alkalmazható, és – ha lehetőség van rá –, akkor az elhelyezést a lehető legrövidebb ideig lehet csak fenntartani. A családból való kiemeléssel kapcsolatos döntést rendszeresen felül kell vizsgálni, és amennyiben megszűnik a kiemelést indokoló veszélyhelyzet, a gyermek legfőbb érdekét a vérszerinti családba történő visszatérése szolgálja. Szintén kiemeli az Útmutató, hogy a rossz szociális helyzet sohasem szolgálhatnak kiemelési okként, ezekre az okokra olyan jelzésként kell tekinteni, amelyek azt mutatják, hogy a családnak ilyen irányú támogatásra van szüksége.⁹

Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése értelmében: *Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.*

Az Alkotmánybíróság 3206/2014. (VII.21.) számú határozatában kifejtette, hogy: „Az egyén megváltoztathatatlan – saját elhatározásától nem függő, többnyire eleve adott – tulajdonságain alapuló megkülönböztetés a jogi megkülönböztetés leg súlyosabb esete, a diszkrimináció. Az ilyen megkülönböztetés a XV. cikk (2) bekezdése alapján általában tilos, ezért minden ilyen megkülönböztetés az általános egyenlőségi szabályhoz képest szigorúbb vizsgálatot követel. Ilyen megkülönböztetésnek tekintendő, ha a jogszabály alapján képzett azonos tulajdonságú csoportok az egyén megváltoztathatatlan tulajdonsága szerint különböznek egymástól.” {42/2012. (XII. 20.) AB határozat, Indokolás [38]–[41]}.

[28] Ugyanakkor az Alkotmánybíróság következetes álláspontja szerint az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében foglalt diszkrimináció tilalma nem kizárólag az alapvető jogok védelmi körébe tartozó jogszabályokra, hanem a teljes jogrendszerre is kiterjeszthető. Ez abból adódik, hogy a diszkrimináció tilalma valójában az alaptörvényi szabályban megjelölt, az

⁸ Életfogytiglan- Roma gyermekek a magyar gyermekvédelmi rendszerben, ERRC 2011, <http://www.errc.org/cms/upload/file/életfogytiglan-20-june-2011.pdf>

⁹ <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Racism/IWG/session12/A.RES.68.237.pdf>

emberek önazonosságát, identitását megtestesítő tulajdonságok szerinti megkülönböztetést, vagyis a diszkriminációt tilalmazza. Ebből az is következik, hogy az ilyen különbségtétel érvényességét és igazolhatóságát az Alkotmánybíróságnak az alapjogok és nem alapjogok tekintetében egyaránt különleges szigorúsággal szükséges vizsgálnia {hasonlóan lásd: 42/2012. (XII. 20.) AB határozat, Indokolás [42]–[43], megerősítette: 23/2013. (IX. 25.) AB határozat, Indokolás [87]}.

[29] Az Alkotmánybíróság ezen kívül elismeri, hogy az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében foglalt klauzula védelmet nyújt a rejtett, vagy közvetett diszkriminációval szemben is. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában a közvetett diszkrimináció tilalmát sérti, ha egy látszólag általános jellegű és semleges jogszabályi rendelkezés, vagy szabály végső soron a társadalomban gyakorta hátrányos különbségtétellel sújtott, az Alaptörvényben tételesen felsorolt, illetve azzal döntő hasonlóságot mutató „egyéb helyzetben” lévő személyek kizárását, kirekesztését vagy valamely lehetőségtől való megfosztását eredményezi. Az Alkotmánybíróság felfogása szerint így az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében garantált diszkrimináció tilalma kiterjed azokra a közhatalmi intézkedésekre is, amelyek ugyan látszólag általános, semleges és mindenkire egyformán érvényes rendelkezést tartalmaznak, de eredményüket vagy hatásukat tekintve valójában mégis az alaptörvényi szabályban felsorolt tulajdonságú társadalmi csoportot sújtanak további hátrányokkal. Vagyis végső soron egy ilyen tulajdonság valamelyikének jegyét hordozó csoport tagjainak kirekesztését eredményezik.”

Álláspontom szerint a fokozatosság betartásának elmulasztása és a megalapozatlan, jogellenes kiemelés révén megvalósult, feljebb kifejtett alapjogsérelmek a panaszost társadalmi származása, vagyoni helyzete és etnikai-nemzetiségi hovatartozásával összefüggésben, amiatt érték, ezért sérült az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében garantált hátrányos megkülönböztetés tilalma is.

A fentiekben részletesen kifejtett, a másodfokú hatóság és az elsőfokú bíróság majd a Kúria által is megerősített álláspont az előzményi iratokba foglalt, az idősebb gyermekek kiemelésére okot adó indokok. Ezen indokok között épp úgy, mint a Kúria döntésében feltűnően meghatározó a – közvetlenül vagy közvetve – anyagi okokra hivatkozás (ld. részletesen a tényállási részben kifejtve). A kúriai indokolás első mondata: „A család egyetlen 10 nm-es helyiségben él,…” Azt a fentiekben már kifejtettem, hogy ez tényszerűségében is cáfolható, még hozzá az ideiglenes hatályú elhelyezést megelőzően sem volt igaz, de eltekintve az állítás valóságtartalmától: még ha igaz is lenne, egyértelműen anyagi ok, amelyre való hivatkozás jogszerűségét az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye, az egyezményt kihirdető 1991-es törvény és a Gyermekvédelmi törvény is tilt. A Kúria álláspontja szerint azért megalapozott a bírósági döntés, mert jogszerű az idősebb gyermekek kiemelésére okot adó indokok figyelembe vétele; és mert a pozitív változások a lakókörnyezetben (elköltözött a család) az elhelyezés után következett be, tehát nem vehető figyelembe.

Álláspontom szerint viszont, teljesen irreleváns a 60 nm-es családi ház annak kétszeresére való cserélésének időpontja a határozat jogszerűsége szempontjából, mert a kétséget kizáróan anyagi ok, és mint ilyen, nem alapozhat meg ideiglenes hatályú elhelyezést. Ahogy azt az ombudsman egy hajléktalanná váló családból való kiemelés kapcsán teljes egyértelműséggel megfogalmazta: „A Gyvt. egyik fő alapelvének tekinthető ugyanis, hogy gyermeket kizárólag anyagi okból fennálló veszélyeztetettség miatt nem lehet családjától elválasztani. Ebben az

esetben pedig, a rendelkezésre álló dokumentumok alapján megállapítható, hogy a gyermekek kizárólag anyagi okból kerültek be a szakellátásba.”¹⁰

Összességében tehát, azzal hogy a határozatokban dominálnak az anyagi indokok, nem kizárólag a – fent idézett jogszabályokba foglalt – gyermekjogok sérülnek, hanem a vagyoni helyzet miatti közvetlen, és az etnikai nemzetiséghez tartozás miatti közvetett hátrányos megkülönböztetés is valószínűsíthető, hiszen a mélyszegénységben élők körében felülreprezentált a roma lakosság.

Az országos kutatások tükrében valószínűsíthető, hogy a panaszos által egyértelműen érzékelt szóbeli, attitűdbeli, és hatósági döntésekben is érzékelt, a panaszos roma származásával összefüggő, közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek is valós alapja van. A romákat érő társadalmi sztereotípa része többek között a felelőtlen gyermekvállalás. A panaszos – más kesznyéteni roma asszonyokkal egybehangzóan – a Bíróság előtt is beszámolt az illetékes védőnő és gyermekjóléti szolgálat munkatársaitól elhangzó, - álláspontom szerint – zaklató, előítéletes megjegyzésekről. Az előzményi iratok (a jelzések és határozatok szövegei) pedig megerősítik a gyermekvédelmi aktorok és a hatóság előítéletes attitűdjét. Ennek eklatáns példaként álljon itt a panaszos újszülött gyermeke kiemeléséről döntő határozat lakonikus egyszerűségű indokolása:

„A gyermekjóléti szolgálat megállapítása szerint a szülők körülményeiben történtek pozitív változások, lakóhelyüket rendezték, az apa munkahelyet létesített. Az anya azonban ismét várandós, ezért a gyermekjóléti szolgálat jelenleg [redacted] átmeneti nevelésbe vétele megszüntetésére tett javaslatot. Ezért a gyámhivatal [redacted], [redacted] [redacted] [redacted] eneti nevelésbe vétele megszüntetésére irányuló szülői kérelmet elutasította.”

Az Emberi Jogok Európai Bírósága szerint „a – többek között – etnikai származáson alapuló hátrányos megkülönböztetés a faji diszkrimináció egy bizonyos formája. A faji diszkrimináció a hátrányos megkülönböztetés különösen szegyenletes formája, és veszélyes következményeire tekintettel különleges figyelmet és erélyes fellépést igényel a hatóságok részéről. Ezért a hatóságoknak minden rendelkezésükre álló eszközt be kell vetniük a rasszizmus elleni küzdelemben, megerősítve ezáltal a demokráciába vetett hitet egy olyan társadalom víziójával, ahol a sokszínűséget nem fenyegetésként élik meg, hanem a kulturális gazdagodás forrásaként.” A Bíróság a Horváth és Kiss kontra Magyarország ítéletében azt is kimondta, hogy „a romák viharos történelmük és gyökereik folytonos feltépeése következtében sajátosan hátrányos helyzetű, sérülékeny kisebbséget alkotnak. Ezért különleges oltalmat igényelnek. Sérülékeny helyzetük azt jelenti, hogy igényeikre és eltérő életmódjukra külön figyelmet kell fordítani, mind a vonatkozó jogszabályi környezetben, mind a konkrét ügyekben hozandó határozatok esetében.”¹¹

A fentiek alapján tehát álláspontom szerint a fokozatosság elmulasztása és az ezzel összefüggő megalapozatlan, jogellenes kiemelés a panaszos egyéb, fent kifejtett alapjogain túl, azokkal összefüggésben sértette a hátrányos megkülönböztetés tilalmát. A panaszos társadalmi, vagyoni helyzete alapján, közvetve roma nemzetiséghez tartozása, illetve az elhanyagolás vélelmezése és az újabb gyermekvállalásra utaló előítéletes megjegyzések alapján

¹⁰ 2589/2008. ombudsmani jelentés a gyermekek családból történő kiemelésével kapcsolatban folytatott vizsgálatról

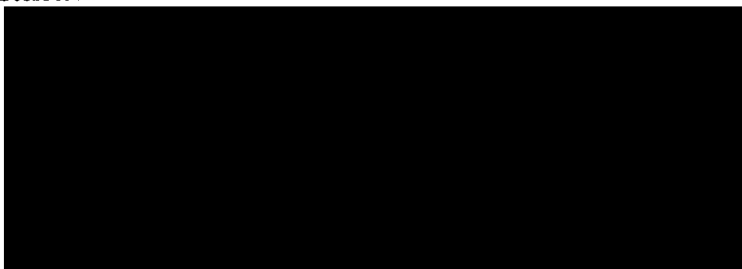
¹¹ Horváth és Kiss kontra Magyarország ítéletből van, az előbbi a 101. szakasz alatt, ez pedig a 102. alatt

roma nemzetiséghez tartozása miatt közvetlenül is hátrányosan különböztették meg a hatósági és bírósági eljárásban.

Mindezek alapján kérem a tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy állapítsa meg a Kúria Kfv.II.37.001/2015/8. számú ítéletének (a továbbiakban: jogerős ítélet), valamint a Miskolci Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 24.K27.552/2014./5. számú ítéletének (a továbbiakban: elsőfokú ítélet) alaptörvény-ellenességét és semmisítse meg azokat, mivel a döntések sértik a panaszosnak az Alaptörvény II. cikkében garantált emberi méltósághoz való jogát, a VI. cikkében garantált magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogát, a XVI. cikkben a szülő számára garantált jogot a gyermeke nevelésének megválasztásához, a III. cikkben lefektetett embertelen, megalázó bánásmód tilalmát, a XXIV. cikkében garantált tisztességes hatósági eljáráshoz való jogát és mindezekkel összefüggésben a XV. cikkben garantált egyenlő bánásmódhoz való jogát.

Budapest, 2015. augusztus 07.

Tisztelettel:



Melléletek:

- ügyvédi meghatalmazás
- jognyilatkozat az indítvány és a személyes adatok nyilvánosságáról
- a Kúria Kfv.II.37.001/2015/8. számú ítélete
- a Miskolci Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 24.K27.552/2014./5. számú ítélete